

1980/81:125

Tisdagen den 28 april

Kl. 15.00

1 § Talmannen meddelade att ansökan om ledighet från uppdraget som riksdagsledamot inkommit

dels från Sten Andersson för tiden den 1 maj – den 10 juni.

dels från Börje Hörnlund för tiden den 10 maj – den 10 juni.

Kammaren biföll dessa ansökningar.

Talmannen anmälde att *Anita Modin* (s) och *Lennart Nilsson* i Vännäs (c) skulle tjänstgöra som ersättare för Sten Andersson resp. Börje Hörnlund.

2 § Meddelande om svar på interpellation 1980/81:121

Anf. 1 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Med hänvisning till riksdagsordningen får jag meddela följande.

Jag avsåg att lämna svar på en interpellation av Kjell-Olof Feldt om Svenska filminstitutets verksamhet den 24 april 1981. På grund av mellankommande hinder den dagen fick svaret uppskjutas. Enligt överenskommelse med Kjell-Olof Feldt avser jag att besvara hans interpellation den 4 maj 1981.

3 § Svar på fråga 1980/81:366 om rätten till tillträde till mark för geologiska undersökningar

Anf. 2 Statsrådet CARL AXEL PETRI:

Herr talman! Sven-Erik Nordin har frågat justitieministern om han vill medverka till att geologiska undersökningar av känslig natur inte med åberopande av allemansrätten utförs utan kontakt med eller tillstånd av berörda markägare.

Frågan har överlämnats till mig.

Fragan har ställts med anledning av att Sveriges geologiska undersökning

Tisdagen den
28 april 1981

*Om rätten till till-
träde till mark
för geologiska un-
dersökningar*

(SGU) vid utförande av geologiska undersökningar som beställts av Svensk Kärnbränsleförsörjning AB (SKBF) har fällt träd och orsakat annan åverkan i naturen utan att berörd markägare var vidtalad.

Enligt vad jag har erfarit har SKBF och SGU i det aktuella fallet inhämtat nödvändiga tillstånd från den markägare som varit berörd av undersökningen. Under arbetet har emellertid SGU gått utanför det område som tillståndet gällde. Det som inträffat har således inte skett med åberopande av allemansrätten och är inte heller möjligt att utföra inom ramen för denna. Den drabbade markägaren är naturligtvis berättigad till ersättning för den skada han lidit. Sådant ersättning har också, enligt vad jag erfarit, erbjudits honom.

Enligt min mening saknas anledning att vidta några åtgärder.

Anf. 3 SVEN-ERIK NORDIN (c):

Herr talman! Allra först vill jag framföra ett tack till statsrådet Petri för svaret på frågan. Jag har ställt den för att bringa klarhet i ett juridiskt invecklat problem, men det är också en fråga som i allra högsta grad berör svenska folket.

Såvitt jag förstår finns det ett hundratal platser i vårt land där det pågår geologiska undersökningar i syfte att hitta en plats för den slutliga förvaringen av det radioaktiva avfallet – ett avfall som är så giftigt att det måste hållas skilt från allt mänskligt liv i tusentals år. Detta är ingen populär verksamhet. Det vet kanske energiministern bättre än någon annan som sitter här i kammaren. Jag behöver bara påminna om demonstrationerna i bl. a. Bohuslän och Hälsingland.

Jag sätter mycket stort värde på att det genom statsrådet Petris svar är klarlagt att allemansrätten inte får tas till intäkt för denna verksamhet. Allemansrätten skall vi vara rädda om. Den är till för friluftslivet, inte för sådana här undersökningar.

Vad man kanske borde ta sig en funderare på är den omständigheten att det här smusslas och smygs. I detta fall kontaktade man en stor markägare – ett av de största skogsbolagen i området – och där fick man sitt tillstånd. Därför visste allmänheten ingenting. Men man hade inte fått tillstånd om man hade gått till den rätte ägaren, på vars mark man bedrev denna verksamhet – 600 meter från det område där man hade rätt att hålla till.

Det är inte bra att sådana här saker sker i tysthet. En ortsbefolkning har rätt att veta vad som planeras från myndigheternas sida.

Jag skall inte gå närmare in på detta men vill följa upp med en fråga. Är det egentligen nödvändigt att vi inriktar oss på en så omständlig väg till slutlig förvaring, vars följderna vi inte vet någonting om och vars säkerhet är omstridd? Är det inte bättre att överväga om vi skall förvara detta avfall i obearbetat skick vid kärnkraftverken? Då får vi åtminstone en chans att ha det under uppsikt och slipper det smygande som nu pågår. Jag skulle vara tacksam om Carl Axel Petri ville kommentera denna min följdfråga.

Anf. 4 Statsrådet CARL AXEL PETRI:

Herr talman! Först vill jag konstatera att vi är helt överens om att man inte kan åberopa allemansrätten i sådana här fall, när man vill göra undersökningar. Det finns särskilda lagregler enligt vilka man kan få tillstånd av myndighet. Naturligtvis måste man i sådana här fall i första hand begära tillstånd av markägaren.

Den följdfråga som Sven-Erik Nordin ställde gäller om vi skall fortsätta verksamheten med omhändertagande av avfallet. Jag håller med om att det naturligtvis inte är någon populär verksamhet, men det är mycket nödvändigt att vi bedriver verksamhet som gör det möjligt för oss att ta hand om avfallet från våra kärnkraftsreaktorer. Den metod som vi nu arbetar efter, KBS-metoden, är den bästa vi känner till i dag. Därför bör vi fortsätta att bedriva undersökningsverksamhet enligt den. Men jag vill understryka att *det inte är den enda metoden*. Vi bör -- och det sker också -- parallellt undersöka andra möjligheter att ta till vara kärnkraftsavfallet. Men det ena utesluter inte det andra, och jag kan inte se att det finns något skäl att avbryta den verksamhet som nu pågår och som endast har till syfte att få fram det säkraste sättet att förvara det kärnkraftsavfall som vi kommer att få här i landet.

Anf. 5 SVEN-ERIK NORDIN (c):

Herr talman! Låt oss notera behovet av att den verksamhet som nu pågår i fortsättningen sker på ett korrekt sätt och med tillräcklig information, inte bara till den markägare som berörs utan också till den allmänhet som berörs.

Jag sätter också värde på att Carl Axel Petri inte vill utesluta att man i fortsättningen ägnar de alternativa förvaringsmetoderna ett större intresse. Jag vill i det sammanhanget säga att jag är glad över att det trots allt blev Carl Axel Petri som svarade på *min fråga*. Om det hade varit justitieministern hade jag inte kunnat ställa den här följdfrågan, som ju ligger helt inom energiministerns arbetsområde. Jag ser alltså fram mot ett initiativ från Carl Axel Petri just för att lösa de speciella problem som jag aktualiserade i följdfrågan.

4 § Svar på fråga 1980/81:367 om tullskydd för svensk tillverkning av bildäck**Anf. 6** Handelsministern STAFFAN BURENSTAM LINDER:

Herr talman! Helge Klöver har frågat mig om jag avser vidtaga åtgärder beträffande tullfriheten för däck från vissa länder.

Frågan gäller importen av bildäck. Tullen enligt tulltaxan är 9 % med en minimitull på 70 kr. per 100 kg. Bildäck importeras tullfritt från EG- och EFTA-länderna samt från de länder som åtnjuter tullfrihet inom ramen för det allmänna tullpreferenssystemet för u-landsprodukter.

Huvuddelen av importen av personbilsdäck, eller ungefär 85 %, kommer från EG-EFTA-området. Importen från de preferensberättigade u-länderna

*Om tullskydd för
svensk tillverkning
av bildäck*

var fram t. o. m. 1978 helt obetydlig, men under 1979 och 1980 har importen av billiga personbilsdäck från några av dessa länder ökat kraftigt, från knappt 3 till nära 13 % i andel av importen. Importpriset för u-landsdäck är ca 30–40 kr, lägre än de svenska tillverkningskostnaderna, som är ca 130 kr. per däck.

Sveriges gummiindustriförening har begärt att regeringen vidtar åtgärder mot lågprisimporten av däck, bl. a. mot bakgrund av nedläggningarna under år 1980 av Firestone-Viskafors och Goodyears däckstillverkning i Sverige.

Låt mig till en början konstatera att våra ekonomiska problem inte löses genom protektionistiska ingrepp eller subventioner av olika slag. Helt avgörande för vår ekonomiska välfärd är att vår industri kan förbättra sin konkurrenskraft gentemot utlandet.

I det aktuella fallet gäller att vi handelspolitiskt inte kan ingripa mot importen från Västeuropa. U-länderna åter har visserligen tullpreferenser, men det är knappast u-landsimporten som har orsakat nedläggningarna inom Firestone och Goodyear, utan bristande konkurrenskraft i allmänhet. Det är tveksamt om det skulle ha någon större betydelse att nu slopa u-landspreferenserna, dvs. återinföra en tull på 9 % på importen av u-landsdäck, då priset på de däckskvaliteter som kommer i fråga vid import från u-länder ändå är så pass mycket lägre än priset på de svenska däcken. Till detta kommer att en allmän översyn av preferenssystemet pågår. Jag vill därför inte på nuvarande stadium förorda att regeringen föreslår riksdagen att upphäva preferenstillfriheten för gummidäck.

En annan sak är att Gummiindustriföreningen har ifrågasatt om inte försäljningen från vissa länder sker till dumpingpriser. Om sådan dumping verkligen förekommer och den skadar eller hotar att skada en industri i Sverige, kan det bli tal om att införa antidumpingtullar i enlighet med GATT:s (det allmänna tull- och handelsavtalet) regler. För att avgöra om förutsättningar finns att inleda en antidumpingundersökning i enlighet med dessa regler bör förhållandena i det aktuella fallet ytterligare belysas.

Anf. 7 HELGE KLÖVER (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka handelsministern för svaret.

Bakgrunden till min fråga är att den allt större lågprisimporten av personvagnsdäck till Sverige har väckt oro, inte minst bland de anställda på Gislaveds gummifabrik.

Situationen för däckindustrin i vårt land är väl känd. Två av de svenska tillverkarna har ju upphört med sin produktion, och vi har nu bara en tillverkare av personvagnsdäck kvar, Gislaveds gummifabrik. Det man haft anledning att förmoda har under den senaste tiden redan besannats, nämligen att importen från de länder som åtnjuter tullpreferenser ökar mycket kraftigt.

Det här problemet har uppmärksammats inom EG, där man har vidtagit åtgärden att begränsa importen genom att sätta vissa tak för hur stor den tullfria andelen får vara. I och med åtgärder av det slaget från EG:s sida ökar självfallet trycket på den svenska marknaden när det gäller denna import.

Problemet har uppmärksamrats också i en promemoria från statens industriverk förra året, där man pekade på att det under 1979 påvisats en tendens mot ökad lågprisimport. Om denna tendens fortsätter, kan den inhemska tillverkningen bli allvarligt hotad redan under första hälften av 1980-talet. Det är därför motiverat att noga följa denna utveckling, så att åtgärder snabbt kan vidtas om det visar sig vara befogat.

Handelsministern säger i sitt svar att man inte löser problemen genom protektionistiska ingrepp. Jag reagerar litet mot detta, för det är inte fråga om någon protektionism. Det är inte fråga om att särbehandla denna import genom att tullbelägga den utan i stället att ta bort en särbehandling som kanske var motiverad när den infördes, men som man nu kan ifrågasätta om det är rimligt att ha kvar.

Jag vill påminna om hur utvecklingen har varit när det gäller marknaden för svensktillverkade däck – siffrorna gäller de första fem månaderna resp. år. 1979 var andelen svensktillverkade däck 41 %, och 1980 hade den sjunkit till 35 %. Nu är den enligt branschen troligen ännu lägre.

Vad handelsministern sade om dumping var bra. Det har inom EEC gjorts en utredning, och en överenskommelse om prisavtal har träffats med vissa länder på grund av den här dumpingen. Och det finns ju skäl för det.

Anf. 8 TALMANNEN:

Jag vill erinra om att taletiden är tre minuter.

5 § Svar på fråga 1980/81:368 om tidpunkten för proposition om barnomsorgen

Anf. 9 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Inga Lantz har frågat mig när regeringen kommer att lägga fram den aviserade propositionen om barnomsorgen.

Avsikten är att en proposition om förenklade statliga regler inom barnomsorgen skall föreläggas riksdagen under maj månad i år.

Anf. 10 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Jag skall be att få tacka socialministern för det korta svaret.

I förteckningen över propositioner som skulle lämnas under våren 1980 fanns en proposition om förenklade statsbidragsregler och kvalitetsfrågor inom barnomsorgen med. Den propositionen skulle ha kommit den 10 mars 1980. Den kom inte. Motioner om barnomsorgen fick dras tillbaka i slutet av år 1980, därför att man väntade på den här propositionen. I årets förteckning var denna proposition aviserad till den 6 februari.

Vi inom vpk väckte en motion om barnomsorgen under den allmänna motionstiden, men vi hade tänkt att ytterligare precisera våra krav bl. a. när det gäller kvaliteten inom barnomsorgen i motioner med anledning av denna proposition. Den har som bekant ännu inte kommit.

*Om tidpunkten
för proposition
om barnomsorgen*

Nu börjar det komma cirkulär från socialstyrelsen till kommunerna. I mars i år kom information om ytnormering i förskola och fritidshem, där det sägs att kommunerna nu kan räkna med att avsätta bara 7,5 i stället för 9,5 kvadratmeter per plats på fritidshem och daghem med plats för mindre än 15 barn.

Socialstyrelsen har också – den 13 februari 1980 – bett regeringen om en skyndsam översyn av planeringen av förskolor och fritidshem.

I cirkuläret från i mars i år heter det: "Med hänsyn till att nuvarande norm är kopplad till statsbidraget kan socialstyrelsen inte ta slutlig ställning till regelsystemet förrän regeringen lagt sin aviserade proposition om förenklade statliga regler inom barnomsorgen."

Och därför avvaktar också kommunerna med största otålighet regeringens proposition. Kommunerna väntar på besked för att kunna klara sin planering. De måste få veta vilka bestämmelser som kommer när det gäller ytor, storlek och standard.

I Stockholm säger man att man fått bordlägga ett nytt program för barnomsorgen. I Huddinge säger man att hela situationen är osäker och att denna osäkerhet hämmar både planeringen och utbyggnaden av barnomsorgen.

Nu har jag fått ett svar av Karin Söder som utlovar att propositionen om barnomsorgen skall komma i maj i år. Detta innebär att beslutet, om jag har förstått det rätt, inte kan fattas i riksdagen förrän till hösten.

Är det säkert att vi får den här propositionen under maj? Det är min första fråga. Den andra är: Varför har det dragit ut på tiden i nästan ett och ett halvt år för att få fram den här propositionen? Redan 1979 var, såvitt jag förstår, den promemoria som ligger till grund för propositionen klar. Vad har hänt inom regeringen när man på detta sätt låst och blockerat kommunerna då det gäller både utbyggnad och planering av barnomsorgen?

Anf. 11 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Jag förstår den otålighet som finns runt om i landet, och även här i riksdagen, över att propositionen om förenklade regler inom barnomsorgen ännu inte har lagts fram. Den förklaring som Inga Lantz här efterfrågade har hon delvis själv givit. De förenklade reglerna, som ligger utanför själva statsbidragsbestämmelserna, är nämligen kopplade till varandra. Därför har de förhandlingar som nu försiggått under lång tid, bl. a. med Kommunförbundet, om statsbidragsbestämmelser i allmänhet och även om de regler som gäller barnomsorgen dragit ut på tiden, men de är när det gäller statsbidrag till barnomsorg inne i ett intensivskede. Det är därför min bestämda avsikt att den här propositionen skall komma i den tid som jag här har aviserat.

Anf. 12 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Beträffande frågan om förenklade regler har det också under senaste tid kommit fram klara bevis på att kommunerna inte kommer att klara den utlovade femårsplanen på 100 000 nya daghemspatser. Det

kommer att fattas inte mindre än 35 000 platser. Och det kommer att fattas 20 000 platser i fritidshem av de 50 000 som utlovats.

Innebär förenklingarna av reglerna att man också skall kunna placera många fler barn på samma yta som man har i dag, dvs. plocka in fler barn på avdelningarna, och på det viset också försämra den kvalitet som på många håll redan i dag är mycket dålig? Innebär de förenklade reglerna sådana saker, vill man helst se att propositionen får en helt annan inriktning.

Vidare tycker jag det är skandalöst att dröja ett och ett halvt år med denna proposition, eftersom kommunerna sitter i klistret – de vet inte vilka normer och regler de skall räkna efter. Det drabbar förstås alla kommuner lika, men vi vet ju att utbyggnaden av barnomsorgen har gått snett, och som alltid är det de kommuner som har det sämst ställt som får svårast att klara en utbyggnad av barnomsorgen, både kvalitativt och kvantitativt.

Anf. 13 Socialministern KARIN SÖDER:

Herr talman! Det är inte så att det är ett regellöst tillstånd. Det finns regler och normer i dag som kommunerna har att rätta sig efter. Det som aviserats är förenklingar av dessa regler. Det finns alltså ett bra underlag för planering.

I övrigt vill jag i dag inte avslöja vad propositionen kommer att innehålla, utan det uppdagas vid presentationen.

Anf. 14 INGA LANTZ (vpk):

Herr talman! Redan nu finns det ju prejudicerande utslag som innebär att man tillåter 7,5 kvadratmeters yta per barn mot fastställda 9,5 kvadratmeter. Det måste man väl se som en ganska kraftig kvalitetsförsämring.

Jag förstår att Karin Söder inte kan gå ut och tala om vad denna proposition kommer att innehålla. Men det man kunnat läsa ut, bl. a. det som kommit fram i socialstyrelsens anvisningar till kommunerna, inger en berättigad oro för att kvaliteten inom barnomsorgen kommer att ytterligare urholkas.

6 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1980/81:2160 och 2161 till socialutskottet

1980/81:2162–2164 till utbildningsutskottet

7 § Föredrogs men bordlades åter

Utrikesutskottets betänkanden 1980/81:20–23

Försvarsutskottets betänkanden 1980/81:20 och 21

Näringsutskottets betänkande 1980/81:47

8 § Åtgärder för vård och bevarande av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1980/81:23 om åtgärder för vård och bevarande av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse (prop. 1980/81:122).

Anf. 15 Utbildningsministern JAN-ERIK WIKSTRÖM:

Herr talman! Jag vill gärna uttrycka min tillfredsställelse över att regeringen har funnit det möjligt att – i dessa bistra ekonomiska tider – bredda statens insatser för byggnadsvård. Det är också mycket tillfredsställande att kulturutskottet med nästan total enighet har kunnat ställa upp bakom de förslag som regeringen nu har presenterat.

Byggnadsvårdsreformen bygger i huvudsak på det förslag som har lagts fram av byggnadsvårdsutredningen under ledning av en av mina företrädare, Ragnar Edenman. Reformen innebär i korthet

bättre ekonomiska villkor för byggnadsminnesförklaringar som skydd åt våra mest värdefulla byggnader.

stimulans i form av bidrag till vård av övrig kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

stöd till restaurering av Gotlands medeltidskyrkor.

Resurserna för den föreslagna satsningen, som beräknas uppgå till ca 20 milj. kr. inom en tvåårsperiod, har tagits fram huvudsakligen genom omprioriteringar.

Jag är medveten om att reformen inte kommer att undanröja *alla* de problem som är förknippade med bevarandet av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse. Den utgör dock en milstolpe när det gäller samhällets insatser på detta område. Jag ser den politiska enighet som finns i denna fråga som en god grund för en fortsatt positiv syn från samhällets sida på den del av kulturarvet som byggnadsminnesvården representerar.

Anf. 16 HANS WACHTMEISTER (m):

Herr talman! I dag kommer en mängd kulturminnesvårdare över hela vårt land att dra en lättnadens suck: Äntligen har vi, efter otaliga påstötningar, fått riksdagsbeslut – eller vi kommer i varje fall om några ögonblick, hoppas jag, att få riksdagsbeslut – om åtgärder för vård av kulturellt värdefull bebyggelse.

Jag kanske redan från början bör påpeka att med kulturellt värdefull bebyggelse menas inte bara enstaka byggnader, utan därmed menas också t. ex. en gammal förfallen kvarn, en valvbro eller någonting sådant.

När det gäller vården av vår kulturellt värdefulla bebyggelse har vi ingalunda saknat bestämmelser hittills, men de har inte varit tillräckliga; därom vittnar väl det förfall – i många fall irreparabelt – som övergått vårt värdefulla byggnadsbestånd. Vi måste i det här sammanhanget göra klart för oss att vi har en hel del skyddsföremål som är av sådan art att underhålls- eller reparationsarbeten kan eftersättas någon tid utan allvarligare följderna

*Åtgärder för vård
och bevarande
av kulturhistoriskt
värdefull be-
byggelse*

även andra föremålskategorier som inte tål något uppskov alls utan katastrofala följder. Är sådana ömtåliga föremål en gång förstörda, är de också för all framtid borta – en rekonstruktion, som kanske företas när det ekonomiska läget blir bättre och gör vårdarbetena möjliga, är och förblir ett surrogat och ingenting annat. Med andra ord: Det ekonomiska läget får vara hur dåligt som helst, men vill vi behålla stämpeln kulturnation måste vi också se till att det samband med det förflutna, förutan vilket den stämpeln inte kan användas, också hålls levande.

Av de årliga kostnader på 120 milj. kr. som byggnadsvårdsutredningen beräknat vara nödvändiga har utbildningsministern visserligen bara föreslagit en bråkdel. Men det vore otacksamt att inte ändå, mot bakgrund av dagens statsfinansiella läge, ge honom ett erkännande därför: det är åtminstone ett steg på rätt väg som presenteras i propositionen 122. Utredningsarbetet är klart, och de startsvårigheter som för det mesta brukar inställa sig bör snart kunna övervinnas så att, när ljusare tider randas, den kulturhistoriskt värdefulla bebyggelsen skall kunna beredas ett fullgott skydd.

Att denna bebyggelse än i dag finns kvar i så stor utsträckning som faktiskt är fallet har vi huvudsakligen dess ägare att tacka för. Med stora ekonomiska och andra uppoffringar har de – det gäller här bokstavligen både slott och koja – hittills klarat värden på egen hand, men nu har kostnadsläget på många håll lagt oöverstigligen hinder i vägen. Det aktuella ärendet gäller, som jag nyss sade, både slott och koja. Och för att kammarens ledamöter skall få en liten uppfattning om de överkostnader som ett gammalt slott drar med sig vill jag bara nämna ett exempel från Uppland, där ett gods skulle säljas. Köparen – jag vill minnas att det var domänverket – erbjöd för hela komplexet en summa, men om slottet bröts ur, så att affären bara skulle gälla jord och skog, bjöd han 5 milj. kr. mera.

Men även för en koja kan kostnaderna bli avsevärda. När det gäller att bevara en byggnad är risken överhängande att män använder fel material och fel byggnadsmetod. Detta är en arbetsledningsfråga. De kompetenta arbetsledarna hade man hoppats få genom de regionala byggnadshyttorna.

Även här ett åskådningsexempel, den här gången från den förvaltning som jag själv svarar för: Det finns där en sydgötisk loftstuga. Den är i sig själv unik, men den måste restaureras från grunden. Det gäller där att skaffa fram rätt sorts näver som skall ligga mellan taket och den grästov som skall vara överst. Det gäller att få fram rätt fotträ, och det gäller att få rätt tegel till skorstenen, m. m. Allt detta är saker som sannerligen inte ens den skickligaste så att säga moderna byggmästare kan klara av. Det är ett skriande behov av sakkunskap i sådana här avseenden, inte bara genom byggnadshyttor på Gotland och i Bergslagen. Det finns anledning att med tacksamhet notera utskottets positiva inställning till just den här detaljen.

De svåra skatteförhållandena bär den största skulden till bristande bebyggelsevård. Byggnadsvårdsutredningen föreslog därför stödformer på den skattemässiga sidan, men då bara sådana som medförde omedelbara

*Åtgärder för vård
och bevarande
av kulturhistoriskt
värdefull be-
byggelse*

effekter för den som vårdar sin kulturhistoriska egendom. Någon allmän nedsättning av taxeringsvärdet var man inte inne på. Men man ansåg att den värdefulla bebyggelsen borde bli befriad från garantibelopp. Museibyggna-der är ju det. Med tanke på att den bebyggelse vi här talar om vad beträffar exteriören ju kommer alla kommuninvånare till godo tyckte man i utredningen att det var en rimlig motprestation att kommunen avstod från sin rätt till garantiskatt. Jag beklagar att varken proposition eller utskott gått på den linjen. Inte minst ur psykologisk synpunkt hade det varit värdefullt.

Per Edvin Sköld sade en gång till mig: "Det är förunderligt vilka bördor en skattebetalare kan ta på sig frivilligt, om han tror att han därmed lurar finansministern på några kronor." Den sanningen vill jag verkligen inte bestrida, och jag tycker att vi borde ha utnyttjat den i det här fallet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan utom i vad avser de delar som berörs av Olle Erikssons reservation, till vilken jag till slut yrkar bifall.

Anf. 17 KERSTIN ANÉR (fp):

Herr talman! 1970-talet var ett decennium som ur flera synpunkter kan betraktas som märkligt ur byggnadsvårdens synvinkel. Detta gäller både internationellt och med tanke på våra egna förhållanden.

Sverige deltog aktivt i arbetet kring det som kallades Europeiska byggnadsvårdsåret 1975. Den allmänna opinionen påverkades då av utställningar och kongresser både här hemma och i andra länder, och massmedia ägnade byggnadsvårdsfrågorna ett stort intresse. När regeringen på våren 1976 tillkallade särskilda sakkunniga för att utreda "formerna för stödåtgärder för vård och bevarande av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse", tog den ett initiativ som låg helt i linje med de rekommendationer som Europarådets ministerkommitté utfärdade i september 1975. Dessa rekommendationer proklamerades av byggnadsvårdsårets avslutningskongress i Amsterdam i oktober 1975 som en europeisk stadga rörande arkitekturvet. En utförligare rekommendation, som riktade sig till medlemsländerna, angående lagar och förordningar för "integrerad byggnadsvård" antogs på ett ministermöte i april 1976. Begreppet integrerad byggnadsvård definierades då som "alla de åtgärder som syftar till att för all framtid bevara kulturarvet och att bibehålla det som del av en av människan eller naturen skapad miljö, däribland dess användning och anpassning till samhällets behov".

Europarådets byggnadsvårdskommitté, som hade huvudansvaret för förarbetena och genomförandet av byggnadsvårdsåret 1975, har sedan i omorganiserad form fortsatt sitt arbete ända fram till 1981. Den har sammanställt en rapport, som kom våren 1978 och som utgör en jämförelse mellan det nuvarande läget inom byggnadsvården och de mål som sattes upp i Europarådets rekommendationer. Man konstaterar i rapporten att det fortfarande är långt kvar innan målen kan gå i uppfyllelse.

Det var för Sveriges del en konsekvent och riktig åtgärd att regeringen efter avslutat byggnadsvårdsår tillkallade de av mig nyss nämnda sakkunni-

ga, som alltså började sitt arbete våren 1976 och tog namnet byggnadsvårdsutredningen. Efter ett förebildligt snabbt och gediget arbete – man vågar nog göra den karakteristiken, att döma av den enhälliga uppslutningen från remissinstansernas sida – avlämnade utredningen sitt betänkande i februari 1979. Dess titel är Kulturhistorisk bebyggelse – värd att värda.

Synen på vad som är kulturhistoriskt värdefull bebyggelse har under senare decennier inneburit att inte bara enskilda objekt utan hela miljöer bör bevaras. Men det kan fortfarande vara befogat att speciellt inrikta ansträngningarna på unika byggnader, såväl av profan som av sakral karaktär. Arbetsuppgifterna har under efterkrigstiden hopat sig. Riksantikvarieämbetets resurser under det s. k. vårdanslaget, som får användas för bidrag till vård, undersökning och istandsättning av bl. a. enskilt och kommunalt ägda byggnader av kulturhistoriskt värde, måste tyvärr betecknas som av mera symbolisk än reell betydelse. Under de senaste budgetåren har mellan 1 1/2 och 2 milj. kr. årligen slussats den vägen – men det har naturligtvis inte på långt när räckt till. Det är därför naturligt att man i byggnadsvårdsutredningens direktiv angav huvuduppgiften vara att föreslå former för stödåtgärder från statens sida.

På ett speciellt område har de ekonomiska problemen i bevarandearbetet blivit särskilt besvärliga, och det är det, herr talman, som jag vill uppehålla mig vid ett par minuter. Av Gotlands 94 kyrkobyggnader tillhörande svenska kyrkan är 92 uppförda före 1361 – alltså det år då Valdemar Atterdag brandskattade Visby. De 92 kyrkorna är alla i bruk, men flera av dem är i miserabelt skick, och många hotas av förfall. Ett tiotal är så allvarligt skadade att man överväger att stänga av dem – det är förenat med säkerhetsrisk att gå in i kyrkorummet. Församlingarna är i de flesta fall mycket små, mätt med fastlandsmått. Deras ekonomiska bärkraft förslår inte att hålla de ofta alltför stora kyrkorna i stånd.

Från rikskyrkligt håll har man försökt hjälpa till genom upprepade rikskollekter. Men det står sedan länge klart att vi här har att göra med ett inte bara kyrkligt ansvar och intresse. Här måste också staten träda till, för här gäller det – som byggnadsvårdsutredningen säger – "objekt med särskilt högt värde" och alltså "bebyggelse av riksintresse". Att så är fallet med Gotlands kyrkor framgår också av det i och för sig märkliga förhållandet att riksdagens revisorer i en särskild granskningspromemoria, nr 3 1977, Restaurering av gotländska kyrkor, har redovisat förutsättningarna för en löpande restaurering av Gotlandskyrkorna.

I skrivelse till regeringen förordade revisorerna i samband härmed att en regional byggnadshytta skulle inrättas på Gotland. I promemorian slås det fast att de små gotländska församlingarna med svag skattekraft inte längre förmår att själva ta hand om de i flera fall illa utsatta kyrkorna. Det framhålls vidare: "De 92 medeltidskyrkorna på Gotland utgör tillsammans med Visby stad och den äldre profanbebyggelsen på ön ett unikt kulturarv både i svenskt och europeiskt perspektiv. Begreppet byggnadshytta går tillbaka till medeltiden och var en levande realitet ännu under 1800-talet. Byggnadshyttorna var lag av arbetsledare och hantverkare, som i nära samverkan utförde

*Åtgärder för vård
och bevarande
av kulturhistoriskt
värdefull be-
byggelse*

Tisdagen den
28 april 1981

*Åtgärder för vård
och bevarande
av kulturhistoriskt
värdefull be-
byggelse*

alla förekommande byggnadsarbeten.”

Från alla håll har tanken på en byggnadshytta mött uppslutning. I motioner, bl. a. från folkpartiriksdaysmän, föreslogs redan vid förra riksmötet att upprustningen av den svenska byggnadsvården enligt byggnadsvårdsutredningens betänkande skulle påbörjas i och med inrättandet av en byggnadshytta på Gotland. Riksdagen beslutade våren 1980 att i enlighet med kulturutskottets betänkande 1979/80:26 göra det uttalandet att åtgärder enligt utredningens av en enhällig remissopinion tillstyrkta förslag så snart som möjligt borde genomföras. Det är därför mycket tillfredsställande att, trots de kärva ekonomiska förhållandena, regeringen har lagt fram en proposition som genom det beslut som riksdagen förhoppningsvis nu snart kommer att fatta blir startpunkten för det arbete på byggnadsvårdens område som en kulturnation måste ta ansvar för.

Regeringen har nu tyvärr inte ansett sig kunna förorda en byggnadshytta i statligt regi och med statligt arbetsgivaransvar. Men det är inte heller det väsentliga. Det viktiga är att det kulturminnesvårdande arbetet på Gotland kan räkna med en sådan kontinuitet i bidragsgivningen som krävs för att planering och genomförande inte skall riskera att bli ryckiga och få karaktär av punktinsatser, vilket gärna följer när verksamhet av detta slag blir beroende av konjunktursvängningar och sysselsättningsläget i en region. Kulturutskottet har därför velat markera sin anslutning till tanken på att byggnadsvården på Gotland kommer att länkas in i former av byggnadshyttas karaktär, och utskottet har därvid anslutit sig till intentionerna bakom såväl riksdagens revisorers PM som byggnadsvårdsutredningen och till remissopinionen. En kontinuerlig verksamhet i byggnadshyttans form ger nämligen möjlighet att garantera dels att de ännu levande traditionerna inom de speciella byggnadstekniker som måste användas tas till vara, dels att hantverksskicklighet när det gäller arbeten i sten, glas, trä och metall utvecklas och förs vidare till nya generationer av arbetare och slutligen att den fond av erfarenheter som på detta sätt åstadkommes kan ställas till förfogande för kulturminnesvårdande insatser på andra håll i landet.

Det är icke minst med anledning just av dessa yttranden från utskottet som det, herr talman, är mig en glädje att yrka bifall till kulturutskottets hemställan i dess helhet i betänkandet nr 23.

Anf. 18 ÅKE GREEN (s):

Herr talman! Även jag vill uttrycka min tillfredsställelse över att riksdagen inom några få minuter kommer att fatta ett beslut i enlighet med innehållet i propositionen. Beslutet innebär ett välkommet och även nödvändigt bidrag för vården av kulturhistoriskt värdefull bebyggelse.

Det är riktigt, som här har sagts både av Kerstin Anér och av Hans Wachtmeister, att byggnadsvårdsutredningen avlämnade ett betänkande om vilket vi var helt eniga. Jag tror inte att jag avslöjar någon hemlighet, när jag säger att det ändå fanns ett avsnitt i utredningsarbetet där det uppstod en rätt lång och stundtals ganska intensiv diskussion – det gällde frågan om att ändra beskattningsreglerna för att på det sättet ge ett ytterligare stöd. Vi som i

utredningen representerade socialdemokraterna, och det gäller även vpk:s representant, var ibland ytterligt tveksamma. Vi valde likväl att skriva under ett enigt betänkande. Vi insåg att förslaget som vanligt skulle gå ut på remiss och att det då fanns anledning att låta även skattefrågan behandlas på sedvanligt sätt.

Utredningens betänkande fick utom i ett avseende, nämligen i skattefrågan, ett mycket positivt bemötande av remissinstanserna. Vi fick in svar från tunga remissinstanser: riksskatteverket, ett antal länsstyrelser, Lantbrukarnas riksförbund (LRF), Landsorganisationen och Hyresgästernas riksförbund. Vad de hade att säga om den delen i vårt förslag var för det första att det var svårt att överblicka de ekonomiska effekterna, för det andra att förslaget skulle komma att krängla till ett redan krångligt skattesystem och för det tredje att förslaget i vissa hänseenden borde överarbetas. Självfallet kan man inte undgå att ta intryck av remissvar, speciellt när de kommer från både sakkunniga och, som i det här fallet, tungt vägande remissinstanser.

När det gäller det motionsyrkande som också återfinns i reservationen, nämligen kravet på tillägg till 2 § byggnadsminneslagen, konstaterar ju det ansvariga statsrådet mycket riktigt att en översyn pågår inom riksantikvarieämbetet, och det är ju praxis här i kammaren att när någonting utreds eller ses över ge sig till tals till dess att det hela är avklarat.

Med dessa ord, herr talman, vill jag yrka bifall till utskottets hemställan.

Anf. 19 HANS WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag har inte mycket att tillägga till vad Åke Green nyss sade. Jag vill bara påpeka att det var både tunga och lätta – om vi nu skall kalla dem så – instanser som yttrade sig. Jag har inte kunnat säga vilka instanser som är så tunga att de skall väga över andra. Det var emellertid ganska många instanser som uttryckte sig positivt vad gäller den skattemässiga sidan av den här saken. Därför hade det kunnat vara värt att prova utredningens förslag. Vår ordförande var i kontakt med skattesakkunniga, som för sin del menade att det inte behövde vara särskilt krångligt att ta bort garantibeloppet utan att ett sådant system nog skulle gå att tillämpa.

Nu har utskottets hemställan blivit vad den är, och jag har ingen anledning att ta upp någon vidare diskussion. Men jag tycker fortfarande att det var synd att vi inte fick prova just den skattemässiga delen av förslaget, som faktiskt var en kärnpunkt i hela utredningens arbete.

Mom. 4

Utskottets hemställan, som ställdes mot reservationen av Olle Eriksson, bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Tisdagen den
28 april 1981

Stålindustrin,
m. m.

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1980/81:51 med anledning av förnyad behandling om vissa frågor angående stålindustrin, m. m. (prop. 1980/81:67 och 1980/81:100).

Anf. 20 INGVAR SVANBERG (s):

Herr talman! Med hänvisning till den argumentation som framfördes vid behandlingen den 9 april yrkar jag bifall till reservationerna 1–5, 7–9 och 11.

Anf. 21 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Herr talman! Med hänvisning till diskussionen i det här ärendet då det behandlades förra gången yrkar jag bifall till utskottets hemställan på samtliga punkter.

Anf. 22 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Med hänvisning till den diskussion vi förde vid det tidigare tillfälle då frågan behandlades yrkar jag bifall till vpk-motionerna 1933, 847 och 1022 samt till utskottets hemställan vad gäller mom. 12 och 19 a. Vidare yrkar jag bifall till motionen 602 av Bo Södersten m. fl.

Anf. 23 KARL BJÖRZÉN (m):

Herr talman! Reservationerna 6 och 10 vid det betänkande som nu behandlas rör granuler av järnmalmsslig vid SSAB:s gruvor i Grängesberg.

Sedan kammarens föregående behandling av ärendet har utskottet genom ett brev informerats om en ny metod för granultillverkning som beträffande både anläggnings- och driftkostnader sannolikt är helt överlägsen den i betänkandet behandlade metoden. Det illustrerar enligt min mening hur orimligt det är att riksdagen skall ta ställning till detaljinvesteringar i näringslivet. Det bör rimligtvis vara en uppgift för det berörda företaget.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna 6 och 10 och i övrigt till utskottets hemställan.

Utskottets hemställan återfanns i näringsutskottets betänkande 44.

Mom. 2 (särskild kommission för stålindustrins metallurgiutveckling m. m.)

I en förberedande votering biträdde reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl. med 144 röster mot 18 för motion 1933 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 147 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 155 röster mot 152 för reservation 1 av Ingvar Svanberg m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (åtgärder för stål- och gruvindustrins framtida utveckling)

Utskottets hemställan bifölls med 290 röster mot 17 för motion 1933 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 5 (samordning av handelsstålsindustrin)

I en förberedande votering biträdades reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl. med 138 röster mot 17 för motion 1933 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 154 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen bifölls utskottets hemställan med 155 röster mot 152 för reservation 2 av Ingvar Svanberg m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 a (planering för specialstålsindustrin)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 152 för reservation 3 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 b (åtgärder mot inskränkningar i specialstålsindustrin)

Utskottets hemställan bifölls med 289 röster mot 17 för motion 847 av Raul Blücher. 3 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 6 c (åtgärder mot inskränkningar vid Storfors rörverk i Värmland)

Utskottets hemställan bifölls med 287 röster mot 19 för motion 1022 av Raul Blücher. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 7 (förstatligande av SSAB)

Utskottets hemställan bifölls med 290 röster mot 17 för motion 1933 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 8 (statlig aktiemajoritet i SSAB, m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 155 röster mot 152 för reservation 4 av Ingvar Svanberg m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 9 (överförande till samhället av viss kraftrörelse)

Utskottets hemställan bifölls med 287 röster mot 22 för motionerna 602 av Bo Södersten och 1933 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 10 (en ny plan för SSAB:s framtidsinriktning)

Utskottets hemställan bifölls med 292 röster mot 17 för motion 1933 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 11 (finansiering av sysselsättnings- och utvecklingsfrämjande åtgärder inom SSAB)

Utskottets hemställan bifölls med 156 röster mot 154 för reservation 5 av Ingvar Svanberg m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Nr 125
Tisdagen den
28 april 1981.

*Anslag till idrott
och friluftsliv*

Mom. 12 (investering i granultillverkning i Grängesberg)

Reservation 6 av Johan Olsson m. fl., som ställdes mot motion 1933 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. antogs till kontraproposition.

Utskottets hemställan bifölls med 157 röster mot 153 för reservation 6 av Johan Olsson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 13 a (vissa projekt i Grängesberg)

Utskottets hemställan bifölls med 156 röster mot 154 för reservation 7 av Ingvar Svanberg m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 13 c (villkor för upphörande med viss gruvbrytning)

Utskottets hemställan bifölls med 293 röster mot 17 för motion 1933 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 16 (tillverkning i Luleå av järnvägsräls)

Utskottets hemställan bifölls med 157 röster mot 153 för reservation 8 av Ingvar Svanberg m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 17 (finvalsverket i Luleå)

Utskottets hemställan bifölls med 156 röster mot 154 för reservation 9 av Ingvar Svanberg m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 20 (medelstillskott till vissa utvecklingsbolag)

Utskottets hemställan bifölls med 156 röster mot 154 för reservation 11 av Ingvar Svanberg m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

10 § Anslag till idrott och friluftsliv

Föredrogs kulturutskottets betänkande 1980/81:24 om anslag till idrott och friluftsliv (prop. 1980/81:100).

Anf. 24 TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

Anf. 25 HANS ALSÉN (s):

Herr talman! När jag nu på de socialdemokratiska reservanternas vägnar tar kammarens tid i anspråk vill jag börja med att uttrycka en viss förvåning över den borgerliga majoritetens ställningstagande vad gäller statsstödet till idrotten budgetåret 1981/82.

På två ynka sidor i jordbruksdepartementets budgetproposition klarar man av resonemanget kring idrottens anslag - detta trots att regeringen håller sig med en speciell s. k. idrottsminister. Det satsas tydligen mera på en byråkratisk överbyggnad än på en reell och viktig verksamhet inom idrotten. Det är betänkligt, särskilt i tider då vi brottas med växande ungdomsproblem.

I den socialdemokratiska motionen med anledning av regeringens proposition, motion 1667, yrkas att riksdagen anvisar ett i förhållande till regeringens förslag med 5 milj. kr. förhöjt reservationsanslag. Den borgerliga utskottsmajoriteten har troget följt sin regering i spåren och således avvisat motionsyrkandet. Jag ber därför att få yrka bifall till den reservation som socialdemokraterna i kulturutskottet har avgivit. Den överensstämmer med yrkandet i motion 1667. Och jag vill, herr talman, citera några meningar ur texten i den nämnda motionen. Där sägs:

”Riksidrottsförbundet tilldelades vid beslutet om idrottspolitikens inriktning 1970 åtskilliga funktioner som gör att man kan säga att riksidrottsförbundet står i myndighets ställe. Olika statliga myndigheter kompenseras under löpande verksamhetsår för inträffade prishöjningar, framför allt gäller detta på lönesidan. För folkrörelserna står inte denna automatiska anslagsuppräknning till buds. Det är då särskilt angeläget att folkrörelserna vid tilldelningen av medel för kommande verksamhetsår får en uppräknning som hjälpligt motsvarar den förväntade penningvärdeförsämringen.

--- Vi ser det som angeläget att idrottsrörelsen ges möjlighet att fortsätta den utveckling för att realisera målet idrott åt alla som påbörjats. Vi ser det också som angeläget att de särskilda insatser för kvinnlig idrott och idrott åt handikappade som idrottsrörelsen har påbörjat och vill fullfölja kan komma till genomförande.”

Idrottsrörelsen har förvisso allt viktigare uppgifter. För omkring två miljoner människor i vårt land ger den egna idrottsutövningen glädje och stimulans. Det är ett gott motiv i sig för en samhällssatsning på idrotten, men det finns givetvis också andra motiv.

Dit hör det som man i dag brukar kalla friskvården. Ett modernt industrisamhälle ställer onekligen stora krav på människorna. Hårt arbete under långa arbetsdagar i en ofta påfrestande arbetsmiljö innebär allvarliga risker för hälsan. Ofta drabbas människor med monotona arbeten av stress, jäkt och sjukdom. Maskiner och tekniska hjälpmedel har underlättat arbetet på många håll, men samtidigt följer nya problem i den s. k. automationens spår. Vi kan konstatera att övervikt, hjärt- och kärlsjukdomar är vanliga inslag i de s. k. rika industrisamhällena.

Därför utgör motionsverksamhet i anslutning till arbetsplatser och bostadsområden en mycket betydelsefull förebyggande hälsovård, och det är viktigt att de inslagen ökar i framtiden. Det pågår ju inom idrotten i sin helhet en kraftig satsning just på s. k. friskvårdande verksamhet, där de olika idrottsförbunden, ofta i samarbete med motionsidrottens speciella organisationer, försöker bedriva sådan verksamhet med största möjliga bredd. Den överväldigande majoriteten av alla idrottsevenemang kan mycket väl

karaktiseras som ren motionsverksamhet.

Detta rör sig också i hög grad om social gemenskap, vilket är särskilt viktigt då det gäller att bryta den oroande utvecklingen mot allt fler missbrukare av sprit och narkotika – ett område där vi har en av 1980-talets viktigaste politiska uppgifter. Jag förmodar, och har upplevt det så, att företrädare för samtliga partier i den svenska riksdagen är överens om det.

Därför är det angeläget att peka på den självklara plats som idrottsrörelsen har i det arbetet, för att idrottsrörelsen och varje folkrörelse i det alltmer kommersialiserade samhället skall kunna bjuda ut sina aktiviteter på ett sådant sätt att de är attraktiva för människor. För detta behövs ett rimligt statligt stöd. Ca 75 % av den föreningsanslutna ungdomen finns inom idrottsrörelsen. Inom denna kan därmed hundratusentals unga människor få möjligheter till en meningsfull fritid och till social gemenskap. Detta kan idrottsrörelsen skapa – och det är viktigt att stryka under – om samhället genom generösa anslag ger förutsättningar för idrottsrörelsen att ta detta ansvar.

I föreningar kan unga människor tidigt få lära sig att ta ansvar för den egna verksamheten. Det sker onekligen en skolning i demokrati inom folkrörelserna över huvud taget och även inom idrottsrörelsen, som har stor betydelse för vårt samhälle i dess helhet.

I detta sammanhang får vi inte heller glömma bort att det finns en stor grupp ideellt arbetande ledare som gör ovärderliga insatser i det svenska samhället. Idrottsledarna utför vid sidan av föräldrarna en oavlönad arbetsinsats som är till gagn för ungdomens utveckling och möjligheter att skapa en tillvaro som i olika avseenden fyller deras liv med mening och innehåll. Därför är ökade resurser till idrottsrörelsen – där anslagen ofta förvaltas av oavlönade ledare, som givetvis också betraktar sina insatser som ett stimulerande fritidsintresse – någonting som ger mångdubbelt igen.

Vidare bör vi inte glömma bort att idrotten har stor betydelse också för människor som inte är direkt aktiva inom idrottsrörelsen. En stor del av svenska folket tar del av idrotten genom att besöka idrottsevenemang eller genom press, radio och TV. Många av oss har ju nyligen "genomlidit" VM-turneringen och glatt oss åt svenska Tre kronors framgångar på ishockeyrinkarna. Egen idrottsaktivitet liksom idrottsarrangemang har en given plats i det svenska kulturlivet.

Det finns goda skäl att hävda att den svenska idrottsrörelsen har många viktiga uppgifter i 1980-talets samhälle. Därför finns det också klara motiv för en kraftig samhällsatsning på idrotten. Idrotten ger sina utövare glädje och stimulans, och motionsverksamhet blir ett allt viktigare inslag i den s. k. friskvården. Om idrottsrörelsen ges goda förutsättningar härför kan den få en självklar plats i arbetet med att ge den unga generationen goda uppväxtförhållanden. De tusentals ideellt arbetande ledarna inom idrottsrörelsen är vidare en resurs som samhället måste ta till vara. Vi har inte råd att underlåta att stödja dem i deras viktiga arbete.

Den svenska idrottsrörelsen, som ju är en stor och levande folkrörelse, har själv i sitt programförslag Idrott 80 dragit upp riktlinjerna för framtiden.

Programförslaget speglar idrottsrörelsens egen vilja att bredda verksamheten, att slå vakt om självständigheten och att finna egna lösningar på allvarliga problem. Sådana problem har diskuterats här i riksdagen, och det finns skäl att diskutera dem för att på olika sätt finna lösningar. Även om det är fråga om problem som idrottsrörelsen själv skall ta ansvaret för, behöver den ett stöd från samhället och dess företrädare – jag tänker främst på de problem som sammanhänger med doping och med en kommersialisering som breder ut sig alltmer.

Målet att skapa det som rubricerats Idrott åt alla är inte uppnått ännu. Det var den socialdemokratiska regeringen som efter förslag av idrottsutredningen i början av 1970-talet föreslog riksdagen att lägga fast de mål som formulerats för Idrott åt alla. 1970-talet har onekligen inneburit en kraftfull utveckling av den svenska idrotten på många områden, men här finns alltså en stor utvecklingspotential som av de skäl jag nämnt måste tas till vara. Många fler människor kan nämligen aktiveras. Ännu i dag finns faktiskt starka samband mellan social och ekonomisk status och idrottsaktivitet. Även om mycket har hänt på detta område, så har detta förhållande inte kunnat brytas helt och hållet. Vi kan konstatera att människor med högre inkomster och mindre ansträngande arbeten är mer aktiva än lågavlönade personer med tunga arbeten. För många bjuder det givetvis emot att efter en dag med hårt kroppsarbete ägna några timmar åt fysisk träning. För många människor med sådana förutsättningar blir idrotten främst en passiv konsumtion framför TV-apparaten eller ibland på åskådarläktaren i någon av våra idrottsarenor.

Som jag ser det måste idrottsrörelsen och samhället i samverkan förbättra möjligheterna för vissa grupper att utöva idrott och rekreation. Jag tänker på kvinnorna, invandrarna, de handikappade och pensionärerna. De har anledning att ställa anspråk på samhället och idrottsrörelsen. Det är grupper som på detta område likaväl som på andra alltså är eftersatta. Ett aktivt engagemang inom idrotten kan medverka till att dessa grupper uppnår det vi brukar kalla självförverkligande och till att de får kontakt med andra människor i en social gemenskap i dess bästa form. Det är ett engagemang som kan ge glädje och gemenskap. Det är också ett rättvisekrav att alla skall ha möjlighet att delta i en verksamhet som får ett stöd från samhället på det sätt som idrotten får.

Men en önskvärd breddning av verksamheten till nya grupper kräver bl. a. tillgång till fler välutbildade idrottsledare. Utbildningen behöver dessutom öka för att man skall kunna täcka det behov som redan finns. Ökade krav kommer att ställas på kvaliteten i utbildningen på det här området likaväl som på många andra. Föräldrar har rätt att ställa höga krav på de människor som har ett ansvar för barnens och ungdomarnas fostran till goda samhällsmedborgare, onekligen något som just idrottsledarna har.

Herr talman! Mot denna bakgrund är det minst sagt beklagligt att den borgerliga majoriteten valt att också sätta idrottsrörelsen på svältkost, tillsammans med övriga folkrörelser i hög grad. För det är ju ändå så att – jag vill stryka under det – att satsa på ideellt folkrörelsearbete i idrottens form är

*Anslag till idrott
och friluftsliv*

en klok och, om man vill se det så, lönsam samhällsinvestering på sikt.

Därför vill jag än en gång yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 26 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Herr talman! Idrotten är en del av den mänskliga kulturen, och miljontals svenskar idrottar i någon form. Det är en rörelse på massbasis. Den har en betydelsefull social funktion – den skapar möjligheter till samvaro, gemenskap, kamratskap och vänskap. Den befordrar folkhälsan, och den har också haft betydelse för att dämpa klassamhällets utslagningsmekanismer.

Den organiserade tävlingsidrotten är ett viktigt inslag. Ur massrörelsen har högklassig tävlingsidrott vuxit fram. Denna har massrörelsen som sin förutsättning, och tävlingsidrotten ger massrörelsen dess stimulans. Det finns ett klart samband mellan idrottsklubbarnas framgång och deras förmåga att bedriva en bred verksamhet, inte minst bland barn och ungdom.

Det ligger i det kapitalistiska systemets logik att kapitalägarna försöker slå mynt av idrotten. Mäktiga kapitalintressen utnyttjar då idrotten för sina syften. Det har skapat en omfattande marknad för fritids- och idrottsutrustning. Detta är i och för sig inga konstlade behov – idrottsutövningen kräver ju viss form av utrustning – men kapitalet använder framstående idrottsmän och -kvinnor för att kunna skapa märkesstatus och försälja överkvalificerad utrustning i massupplaga och till överpriser.

Det är inte bara utrustningsfabrikanter som försöker sko sig på idrotten. Företag inom alla branscher nästlar sig in i idrotten och upptäcker att man kan skapa goodwill för sina produkter. Reklamen dominerar tävlingsprogrambladen och arenorna, och den dominerar också idrottsutövarnas dräkter. Idrotten har blivit beroende av stöd från kapitalet. På de kommersiellt mest utvecklingsbara sporterna satsar företagen mest pengar, och vissa sporter är mera reklamjippon än idrott. Detta har drabbat elitidrotten, men även längre ned i breddidrotten eller seriesystemen – låt mig kalla det så –, köper sig industrin in.

Detta får menliga följder. En idrottsklubbs tävlingsframgångar spelar roll för dess reklamvärde, dess reklamvärde spelar roll för hur mycket pengar klubben kan få in, och detta i sin tur har en avgörande betydelse för hur bred verksamhet man kan ha bland ungdomen. De kapitalistiska marknadslagarna börjar tränga sig in i seriesystemen. Placeringen i ett mästerskap eller en serie gäller inte längre enbart äran utan också de kommersiella sponserarnas beredskap till ytterligare ekonomiska satsningar.

Det kan alltså gälla en idrottsklubbs möjligheter att existera. Idrottsutövarna hetsas. Människohandeln med spelare och tävlande breder ut sig. De aktiva blir till investeringar som andra investeringar. I de mest publika bollsporterna försöker man köpa ihop lag. Klubbar med möjlighet att nå framgångar med t. ex. ungdomsverksamhet förhindras därvidlag, genom att andra med köpstarkare möjligheter köper upp ungdomarna. Ungdomsverksamheten förlorar därmed en stor del av det sociala värdet, genom att pengarna kommer in.

Det kommersiella inslaget i idrotten har följder även på det ideologiska planet. Det gäller främst det elitfänkande som främjas. Man sätter pengarna i centrum som viktigare än kamratskap och gemenskap.

Hans Alsén nämnde det nyligen avslutade ishockey-VM. Man lyssnade då på reportrar som sa: Ja, nu förlorar vi några spelare igen till Canada. – Vi missunnar naturligtvis inte dem att tjäna pengar. Och de tjänar grova pengar. Men de befrämjar framöver också en elitteori, en elitidé. Det bör man ha uppmärksamheten på.

Kommersialiseringen av idrotten är en följd dels av kapitalägarnas försök att slå mynt av idrottsintresset, dels av otillräckliga samhällliga ekonomiska insatser. Kommersialiseringen medför högst olikartade villkor för olika idrottsgrenar. Men också mellan olika utövare inom samma gren kan villkoren bli helt olika.

Elitidrott är emellertid en viktig del av idrottsrörelsen. Den kan jämföras med ett slags artisteri. Den skall tjäna idrotten och stimulera idrottsintresset. Men den skall absolut inte tjäna företagsamheten och storfinansen.

Formerna för de samhällsinsatser som behövs för att motverka de kommersiella krafterna inom bl. a. elitidrotten bör enligt vänsterpartiet kommunisternas mening övervägas i en särskild utredning. Denna utredning bör diskutera någon form av t. ex. idrottsstipendier – som ett alternativ till de kommersiella satsningarna – för att skapa tryggare förhållanden för dem som idrottar. Vidare bör problemet övervägas hur elitidrottarna kan ges större trygghet efter sin aktiva tid. Livet skall ju inte "ta slut" så snart man har slutat idrotta på elitnivå.

De rapporter som Riksidrottsförbundet har lagt fram visar inte på några nya vägar. Därför anser vi att en ny utredning som tar ett bredare grepp och ser till hela idrotten och friluftslivets förhållande till elitidrotten måste genomföras. En sådan utredning skall ha som inriktning att motverka de kommersiella inslagen i idrotten.

Utskottet har avstyrkt vårt yrkande. Man tror inte, heter det, inte på någon utredning för att klara problemen. Min fråga till utskottet är därför: Hur skall man klara det här problemet? Samtidigt med avstyrkandet erkänner man ju att det är ett problem. Eller vill man inte göra någonting alls?

Ett sätt att motverka kommersialiseringen inom idrotten är naturligtvis att ge idrotten ett rikligt samhälleligt stöd. Denna linje tillgodoses inte av regeringen. Den tillgodosägs inte heller av tidigare regeringar, eftersom idrotten under 1970-talet inte fått några kraftigare anslag, så att den skulle kunna hävda sig. Nu försöker man att med några få procentenheter gå under t. o. m. riksidrottsstyrelsens äskanden. Men då skall vi komma ihåg att riksidrottsstyrelsen har fått vänja sig vid en låg anslagsnivå. Man har redan prutat på specialförbundens anspråk. Man vet att statsmakterna är njugga. Men att idrotten på detta sätt gjorts beroende av sponsorer har inom flera specialförbund och klubbar lett till att personer som har bedömts ha goda kontakter har fått höga poster inom idrottsrörelsen – med tanke på de resultat som dessa kontakter kan förväntas medföra och inte därför att de är väl insatta i idrottsfrågor och har en bred idrottslig bakgrund. Detta är

naturligtvis ett internt demokratiskt problem för idrottsrörelsen, men jag måste ta med det som en aspekt, för det spelar en roll både när det gäller idrottsrörelsens egna krav på samhället och när det gäller idrottsrörelsens ökande behov av välvilja från näringslivet.

De kommersiella krafterna måste motverkas inom idrotten. Det kan ske genom att man satsar minst de pengar som riksidrottsstyrelsen har äskat, 172,3 milj. kr. Men utskottet vidhåller regeringens förslag på 151 milj. kr. Det är en neddragning av anslagen till idrotten, som vi från vänsterpartiet kommunisterna anser helt felaktig.

Med anledning av att idrottsanslagen minskas har riksidrottsstyrelsens ordförande Karl Frithiofson skrivit följande i tidningen Svensk Idrott:

”Inom idrottsrörelsen menar vi att detta är ett grovt felgrepp. Stimulans och utveckling av människornas självverksamhet för friskvård och socialt välbefinnande håller tillbaka kostnaderna på flera andra områden. Vår massidrott är också produktionsfrämjande. Politiskt är det korttänkt och inkonsekvent att slå så hårt mot den breda idrott vi skapat här i landet.”

Karl Frithiofson framhåller i samma artikel att om idrottsfolket ”tvingas följa fältropet att minska och dra ner, blir följderna uppenbart negativa. Färre barn och ungdomar aktiveras, den starka viljan att få med fler flickor och kvinnor i idrotten måste bromsas, handikappidrotten måste – trots den goda medvinden – reva seglen, massrörelsen måste hållas tillbaka ---.”

Riksidrottsstyrelsens ordförande pekar på det stora problemet: Vilken roll skall den svenska idrotten i bred mening spela i samhället? Följdriktigt följer man i de borgerliga partierna det kapitalistiska systemets lagar. Den idrott som är lönsam får överleva och drivas vidare. Om socialdemokraterna med 5 milj. kr. över de borgerliga kan köpa sig fria från den inställningen är tvivelaktigt.

Karl Frithiofson pekar också på ett värtaligt sätt på följderna av prutade anslag. Utskottets skrivningar om prioriteringar av bredd-, kvinno- och handikappidrott blir i detta sammanhang – som jag ser det – rena hyckleriet. Det är ett bekvämt sätt att bolla över prioriteringarna till idrottsrörelsen att säga att anslagen inte skall öka, men att idrottsrörelsen skall prioritera bredd-, kvinno- och handikappidrotten. Jag delar uppfattningen att detta skall prioriteras, men utskottet glömmer en viktig sak. Denna prioritering innebär ytterligare kommersiella inslag i elitidrotten och andra delar. Den lämnas ännu mer i klorna på dessa intressen. På sikt kommer detta att få negativa verkningar på såväl bredidrotten som kvinno- och handikappidrotten, liksom framför allt på den ideologiska inriktningen – men den kanske inte bekymrar de borgerliga särskilt mycket.

Nej, ärade utskottsledamöter, höj anslaget till vad riksidrottsstyrelsen begärt! Då kan vi åtminstone hålla nuvarande nivå.

Satsningen på handikapp-, kvinno- och breddidrott måste göras på ett bredare sätt. Vpk har i motionen några förslag:

Skapa arvodesbestämmelser för idrottsledare, främst för dem som ägnar sig åt breddidrott, öka stödet till glesbygdsidrotten för det rundare Sverige som man talade om och genomför extra samhällsstöd till idrottsklubbar

breddverksamhet, särskilt aktivitetsstöd för klubbar som bedriver kvinno-idrott, samt en satsning på handikappanpassning av idrottsanläggningar!

Detta skulle kunna ske med en kraftfull satsning av de tipsmedel som finns i landet. De skulle med fördel kunna användas på det här området.

Men utskottet ställer sig kallsinnigt, samtidigt som man i betänkandet uttalar sitt stöd för bredd-, kvinno- och handikappverksamhet inom idrottsrörelsen. Som jag ser det är det bara läpparnas bekännelse från utskottet och inte allvarligt menat.

Vänsterpartiet kommunisterna är för ett internationellt idrottsutbyte. Målsättningen, att världens ungdom skall mötas i tävlingar där det sociala och kulturella utbytet är minst lika viktigt som idrottsutövandet, är något eftersträvansvärt. Tyvärr har de stora internationella idrottsevenemangen alltmer blivit kommersiella jippon än idrottsutövning.

Svensk idrottsungdom skall självfallet delta i internationellt idrottsutbyte. Däremot kan väl inte Sverige som arrangör delta i den kommersiella karusell som de stora idrottsspelen nu representerar. Ett anordnande av vinter-OS måste utgå från att evenemanget skall bidra till att bryta den kommersiella utvecklingen. Inte heller skall storföretag ta över idrotten. I förslaget att förlägga vinter-OS till Falun ser vi att det är Stora Kopparbergs intressen som lyser igenom.

Riksdagen bör uttala som sin mening att internationellt idrottsutbyte arrangerat i Sverige måste utgå från att i största möjliga utsträckning använda redan befintliga anläggningar. Några anläggningar för "engångsbruk" kan inte accepteras, ej heller anläggningar som är överdimensionerade för normalt bruk. Finansieringen av internationella idrottstävlingar bör vara sådan att den inte drabbar skattebetalarna i efterhand. Det är en mycket viktig detalj. Enbart TV-intäkter räcker inte för att garantera att sådana evenemang går ihop. Riksdagen bör därför även uttala att idrottsarrangemangen och idrotten över huvud taget måste bort från de kommersiella intressena. Detta innebär att Sverige inte skall ställa upp som arrangör av sådant idrottsutbyte som till stor del är kommersiella reklamjippon.

I Falun – som är ett aktuellt fall – har socialdemokraterna och vänsterpartiet kommunisterna gått emot att anordna ett OS, till stor del av de skäl som jag här har anfört. I utskottets skrivningar finns inget gensvar för den inställning som man har i Falun. Där är tydligen socialdemokraterna och borgarna överens om att det är fritt fram för OS i vilken form som helst.

Vpk har i yrkandena 4 och 5 i sin motion föreslagit ett uttalande från riksdagen att det internationella idrottsutbytet skall grunda sig på de förutsättningar som jag tidigare understrukt. Utskottet har avstyrkt dessa yrkanden utan några sakmotiveringar. Riksdagen har inte tidigare behandlat dessa yrkanden, varför man inte kan hänvisa till tidigare års uttalanden. Därför måste jag fråga utskottet: Varför skall riksdagen inte göra något uttalande av den innebörd som vpk föreslagit? Eller är man helt för att det skall vara fritt fram för OS i vilken form som helst?

Herr talman! Jag yrkar under punkt 1 bifall till motion 1276.

I punkt 2 i betänkandet Stöd till friluftslivet m. m. behandlas en motion, nr

544. av LO:s ordförande Gunnar Nilsson m. fl. med krav på att utredningen om rekreati- och turistpolitiken skall få tilläggsdirektiv att föreslå åtgärder mot att attraktiva områden inom de primära rekreati- och turistområdena skall privatiseras. Det överensstämmer med det krav som vpk fört fram i motioner här i riksdagen. Utskottet har inte tillstyrkt detta motionsyrkande, och det finns heller ingen reservation. Utskottets motivering för ett avslag är, som jag ser det, inte hållbar. Därför yrkar jag, herr talman, under punkt 2 bifall till motion 544, yrkande 3.

Anf. 27 KARL-ERIC NORRBY (c):

Herr talman! Svenska folket har under de senaste veckorna återigen kunnat uppleva högtidsstunder framför TV-apparaterna. Jag tänker på utsändningarna från ishockey-VM på Johanneshov och Scandinavium, där det svenska laget mot alla odds slutligen belade en mycket hedersam andraplats. Tidigare under året har vi kunnat glädjas åt fina svenska framgångar både i utförsäkning och i längdåkning på skidor, främst genom Ingemar Stenmark och Thomas Wassberg – alla andra prestationer inte att förglömma.

Vad är det då som gör att Sverige och svenska idrottsmän i de flesta idrottsgrenar håller så god internationell standard? Det finns säkert flera förklaringar till detta, men jag tror att den svenske ishockeyledaren Bengt "Fisken" Ohlson träffade rätt när han sade att förklaringen till att Sverige – trots avtappningen av spelare – ändå har en så god internationell standard är den fantastiska insats som våra ungdomsledare gör. Det dokumenterades också i ett TV-program om IK Fjällvinden – skidklubben i Ingemar Stenmarks Tärnaby. "Vi ställer upp och jobbar för våra ungdomar", sade alla med en mun. Alla dessa tusentals ungdomsledare som ställer upp – offrande sin fritid och för det mesta utan någon ekonomisk ersättning – är värda ett stort tack för denna sin insats. De gör en samhällsinsats som inte kan värderas i pengar. Tyvärr är det ju så att av dessa ledare är det bara några få som uppmärksammas i massmedia – de som får sola sig i glansen av någon elitidrottsman eller elitidrottskvinna. Alla de andra, som verkar på gräsrotsnivå, får sällan några rubriker, men dessa gör också en mycket värdefull insats med sitt arbete.

Jag tycker att det är självklart att nämna detta när vi här i kammaren debatterar kulturutskottets betänkande nr 24, vari behandlas anslaget till idrott och friluftsliv.

När det gäller anslaget storlek säger statsrådet Dahlgren i budgetpropositionen att det statsfinansiella läget har nödvändiggjort en stark återhållsamhet även i fråga om detta anslag. Utskottsmajoriteten har icke kunnat frångå regeringsförslaget utan tillsyrker det. Det innebär en ca 3-procentig uppräkning, en ökning av anslaget med 7,5 milj. kr. Längre har vi inte ansett det möjligt att gå, och därför yrkar vi avslag på vpk:s motion 1276, vari man föreslår en höjning med nära 21 milj. kr., och på socialdemokraternas motion 1667, vari föreslås en höjning med 5 milj. kr.

I betänkandet har utskottet också tagit ställning till en rad frågor som mer

eller mindre rör Riksidrottsförbundets ansvarsområde. Utskottet har inte i sådana frågor funnit anledning att biträda de krav som framförts utan föreslår riksdagen att med hänvisning till av Riksidrottsförbundet vidtagna åtgärder avslå dessa motionskrav.

I motionerna 354 och 1260 tar man upp frågan om Riksidrottsförbundets avvägning vid fördelning av medel till specialförbunden och till utanför Riksidrottsförbundet stående organisationer i ett läge där det statliga stödet till idrotten reellt sett torde komma att minska.

Utskottet har i sammanhanget tagit del av utvecklingen av bidragen till de olika idrottsförbunden och vidare tagit del av de allmänna grundsatser som 1977 års riksidrottsmöte fastställt samt studerat Riksidrottsförbundets idéprogram för idrottsrörelsen, Idrott 80.

Jag skall inte här i detalj referera vad dessa olika skrifter innehåller utan konstaterar bara att det i Idrott 80 läggs fram förslag till handlingslinjer inom idrottsrörelsens olika verksamhetsområden. Särskilda avsnitt ägnas åt en mängd olika områden, såsom friskvård, tävlingsidrott, elitidrott, motionsidrott, kvinnlig idrott samt idrott för handikappade. Det föreslagna programmet syftar till att många fler människor än nu skall ägna sig åt idrott och motion.

Enligt utskottets bedömning har Riksidrottsförbundets planeringsarbete inför 1980-talet en inriktning som står i överensstämmelse med det synsätt som kan sammanfattas i begreppet "idrott åt alla". Utskottet delar motionärernas uppfattning att prioriteringsfrågorna måste tillmätas särskilt stor vikt i ett läge då stödet till idrotten inte längre kan ökas i den takt som varit fallet under 1970-talet. Mot den angivna bakgrunden föreslår utskottet att riksdagen med anledning av motionerna 354 och 1260 som sin mening ger till känna för regeringen att handikapp-, bredd- och motionsidrott samt kvinno-idrott i enlighet med motionernas syfte särskilt skall uppmärksammas vid riksidrottsstyrelsens fördelning av stödet till idrotten inom givna anslagsramar.

I betänkandet behandlas också stödet till friluftslivet och de motioner som väckts om detta. När det gäller turist- och rekreationsfrågor, så tillsatte regeringen 1979 en särskild utredare med uppdrag att se över vissa frågor inom området. I motion 544 yrkas att enmansutredningen nu ges ett bredare parlamentariskt underlag. Utskottet har vid tidigare tillfälle behandlat ett likalydande motionsyrkande men fann då att det vid den tidpunkten inte fanns anledning att göra någon förändring. Då utredningen om någon månad avser att lägga fram ett första betänkande kommer den därefter att behandla rekreationspolitiskt betydelsefulla åtgärder. Därför uttalar utskottet att det bör ankomma på regeringen att pröva på vilket sätt utredningen skall ges ett parlamentariskt inslag och hur olika intressen och åsiktsriktningar skall bli företrädade. Detta föreslår vi att riksdagen ger regeringen till känna.

Slutligen behandlas motion 731 angående förbud mot amatörboxningen.

Hänvisande till den pågående utredningen om boxningsskador avstyrker utskottet motion 731.

Herr talman! Jag vill med detta inlägg yrka bifall till kulturutskottets hemställan i betänkande 24 på alla punkter.

Låt mig också, eftersom Lars-Ove Hagberg har riktat en direkt fråga till utskottets talesman angående de olympiska spelen och andra internationella stortävlingar, anföra en synpunkt. Vi här i Sverige framlade ju ett förslag till en s. k. svensk modell för de olympiska spelen med decentraliserade tävlingsplatser, där de olika idrottstävlingarna skulle kunna försiggå. Detta förslag vann inte de internationella organens bifall, utan de olympiska spelen förlades till annan plats. Jag anser fortfarande att det är mycket möjligt att enligt den s. k. svenska modellen arrangera internationella tävlingar och olympiska spel. Då decentraliserar man tävlingarna till olika tävlingsplatser och kan tillvarata befintliga anläggningar på ett bättre sätt än om man skall bygga upp sådana och investera miljarder i dem.

Vi har inte haft anledning att göra ett uttalande i denna fråga, som Lars-Ove Hagberg aktualiserat genom sin motion, utan vi har konstaterat att det gäller ärenden som bör handläggas av Riksidrottsförbundet och de internationella organen. Detta är, Lars-Ove Hagberg, anledningen till att utskottet härvidlag inte givit uttryck åt någon mening.

Anf. 28-LARS-OVE HAGBERG (vpk) replik:

Herr talman! Det sista var väl ändå, Karl-Erik Norrby, ett ganska dåligt försvar för detta att riksdagen inte uttalar sin mening. Något sådant som olympiska spel är väl inte bara riksidrottsstyrelsens och idrottsrörelsens sak, utan det måste väl vara samhällets sak. Det pågår en diskussion på de platser där spelen skulle förekomma. Man är orolig över konsekvenserna. Man talar om det statsfinansiella läget, och man funderar över hur det kan komma att bli med de olympiska spelen. De har att göra med en mycket viktig fråga som man här inte vill beröra, nämligen de kommersiella krafternas grepp över idrotten och framför allt över elitidrotten, som formar och fostrar just dem som är förebilder för ungdomen. De idrottsledare som Karl-Erik Norrby nyss talade om ägnar en stor del av sin verksamhet åt att ofrevilligt ställa upp för att fostra ungdomar, som till sist skall tycka att det är bra att få komma till Canada – och vi skall inte missunna dem att tjäna stora pengar – medan mängder av ungdomar får vara kvar här hemma. Visst skapar en idrott med denna inriktning elitänkande redan vid tidig ålder. Just det här greppet har ett samband med de här stora spelen.

Vi från vpk ville att riksdagen skulle göra ett uttalande, att Sveriges riksdag inte med hur glada ögon som helst såg att man skapar sådana här mastodontspel, framför allt som man vet att bakom de krafter som driver fram dessa spel ligger storföretagen och deras intressen. Men det är klart att det inte ligger i Karl-Erik Norrbys intresse att diskutera detta. Av Karl-Erik Norrbys svar att döma vill man inte diskutera detta på det planet, och det avslöjar väl litet vad det handlar om.

Karl-Erik Norrby berör inte heller det som riksidrottsstyrelsens ordförande pekar på, nämligen att minskade anslag i dag går ut över breddidrotten. Och breddidrotten vill utskottet i dag prioritera. Vad händer då med den

andra delen av idrottsrörelsen? Det vill Karl-Erik Norrby inte heller tala om. Jo, den delen kommer direkt i händerna på de kommersiella intressena. Skall vi någon gång kunna klara oss ur det greppet, måste staten ställa upp med pengar. Jag tycker det är rena hyckleriet, när man inte säger klart ut att om vi prioriterar breddidrotten kommer vi att få en idrottsbild i det här landet som i andra avseenden kommer att drabba ungdomen. Därför tycker jag att njugggheten med anslagen drabbar både breddidrotten och elitidrotten. Vi behöver mer anslag än vad riksidrottsstyrelsen begärt och fler åtgärder på ett bredare plan. Därför yrkar jag återigen bifall till vpk-förslaget.

Anf. 29 SVANTE LUNDKVIST (s):

Herr talman! Hans Alsén har här som företrädare för reservanterna i utskottet utförligt motiverat varför vi socialdemokrater yrkat på ett med 5 milj. kr. höjt belopp när det gäller anslaget till idrotten. Jag skall som motionär och med den erfarenhet jag har som ordförande i ett av idrottsförbunden komplettera med några synpunkter.

Vi är också inom idrotten medvetna om att man måste vara återhållsam med statsutgifterna, men huruvida man sparar eller inte är en fråga om vad man använder pengarna till. Alla väntar sig att våra folkrörelser och inte minst idrottsrörelsen skall göra en betydelsefull insats i vårt samhälle, bl. a. för att vi bättre skall kunna möta de sociala problem, speciellt på ungdomssidan, som vi ständigt diskuterar och försöker finna lösningar på. Jag vågar påstå att de resurser vi ställer till folkrörelsernas förfogande – och det gäller i hög grad idrottsrörelsen – förmeras många gånger om på grund av den stora omfattningen av frivilliga insatser inom folkrörelserna. Det gäller för idrottsrörelsens vidkommande insatserna på alla nivåer, såväl centralt som regionalt och lokalt. Självfallet har idrottsrörelsen vissa fasta kostnader som man inte kommer ifrån utan att allvarligt beskära verksamheten, fasta kostnader som är nödvändiga för att de många frivilliga insatserna skall kunna genomföras och få effekt.

Den hårda prutning som regeringen föreslår när det gäller det ordinarie anslaget ger inte en rimlig kompensation ens för löne- och prisökningar. Vi socialdemokrater, som har motionerat, har funnit detta oacceptabelt och betraktar det inte som sparsamhet utan som en snålhet som bedrar visheten. Den ökning vi föreslår skulle göra det möjligt att hålla anslagen någorlunda i takt med löne- och prisökningarna. Det stödet borde idrottsrörelsen kunna påräkna från riksdagen som en konsekvens av de positiva uttalanden om idrottens betydelse som görs här i huset i andra sammanhang än när det gäller att anslå pengar.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 30 LARS AHLMARK (m):

Herr talman! Till kulturutskottets betänkande 1980/81:24 finns fogad en moderatreservation angående turist- och rekreationsutredningens sammansättning. Bakgrunden är följande:

Regeringen beslöt 1979 att låta utreda vissa frågor inom rekreations- och turistområdet. Sedan januari 1980 har landshövding Harald Pettersson som enmansutredare haft detta uppdrag. Han kommer i juni i år att lägga fram ett delbetänkande rörande den statliga administrationen inom turist- och rekreationsområdena. Slutbetänkandet beräknas komma under första halvåret 1982.

Redan förra året motionerade ett antal socialdemokrater om att utredningen skulle göras om till en större parlamentarisk utredning. Utskottet avstyrkte och riksdagen avslog motionen, men en dörr lämnades öppen för senare omprövning.

Ett år har gått, utredningen är till hälften färdig och varken utredningsmannen eller det ansvariga statsrådet, Anders Dahlgren, har aktualiserat någon förändring.

Däremot har socialdemokraterna kommit igen med kravet på en större parlamentarisk utredning. Motionärerna betonar också starkt att en sådan förändring inte får försena utredningens arbete. Utskottets majoritet anammar i år motionärernas tankegångar, även om man generöst överlåter åt regeringen att pröva på vilket sätt utredningen skall ges ett parlamentariskt inslag.

Vi reserverar oss anser det uppenbart att den förordade förändringen av utredningen leder till förseningar och kostnadsökningar. Den ter sig dessutom helt omotiverad, då önskad parlamentarisk förankring av arbetet kan ske på ett mer informellt sätt. Att ett år innan en utredning är färdig vidta den här typen av åtgärder måste väcka undran över på vilket sätt statligt utredningsarbete egentligen går till.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservation 2.

Anf. 31 EVA WINTHER (fp):

Herr talman! Jag är väldigt glad över att utskottet i sitt betänkande har markerat hur viktigt det är att det anslag som idrottsrörelsen får i rättmätig del också går till kvinnoidrotten. I synnerhet i tider av ekonomisk åtstramning måste man fundera över var insatserna bäst behövs, och det kan innebära att man får ta från ett tidigare prioriterat område och lägga pengar på de verksamheter som behöver utvecklas, t. ex. kvinnoidrotten, handikappidrotten och breddidrotten.

Damidrotten är på frammarsch. Damfotbollen t. ex. är Sveriges näst största idrott. Den är större än ishockey.

Trots det behövs det – menar man, också från idrottshall – en nytändning för att få med fler flickor och kvinnor i olika idrotter och för att få med fler kvinnor som ledare. Därför satsar Riksidrottsförbundet på "kvinnoidrottens nya giv", som man säger, vilket egentligen enligt vad jag förstår i hög grad är en satsning på familjeidrott, där föräldrarna engageras som ledare. Jag tror den s. k. fritteverksamheten kan vara en väg att gå för att på sikt få med fler kvinnor.

Men Riksidrottsförbundets konsulent för kvinnlig idrott gör mig betänksam, när hon i en intervju säger att kvinnoidrotten inte kan fortsätta att

utvecklas, om inte idrotten totalt sett får ökade resurser.

Hon säger också: Frittegrupperna skall givetvis inte konkurrera med den ordinarie föreningsverksamhetens utrymme. Frittegruppens program får anpassas med hänsyn till de lokaler som eventuellt kan ställas till förfogande.

Riksidrottsförbundet sätter upp en mål, men man vill bara satsa om man får ökade resurser! Jag tror att man får tänka sig både en omfördelning och en effektivisering av de resurser man har. Flickorna och kvinnorna utgör halva delen av befolkningen – de borde få den del av resurserna som de med hänsyn till detta behöver.

Det gäller också att få med fler kvinnor i styrelserna i specialförbundens distriktsorganisationer. Det är viktigt. Ordföranden i Riksidrottsförbundets s. k. brudgrupp sade i en intervju: "Om åtta styrelseledamöter av tio är män, så är det männen det hänger på om tjejerna skall få det bättre. Men det är få män som tar egna initiativ till förbättringar inom kvinnoidrotten. Det måste tjejerna göra själva, och de måste göra det i styrelserna. Det är där som de viktiga besluten fattas."

Det finns många duktiga kvinnor inom idrotten, men de hindras ofta av konventioner från att bli föreslagna till olika poster. De kommer inte heller med när det gäller uttagningen av ledare på elitplanet. Ett exempel bara: Den svenska OS-truppen i friidrott 1980 bestod av åtta kvinnliga idrottare och sju manliga. Ledarna var sex män och ingen kvinna.

När vi diskuterade anslaget till Sveriges Radio/TV i kammaren för några veckor sedan tog jag upp massmedias betydelse när det gäller uppmuntran och stimulans av kvinnoidrotten och hur dåligt man lever upp till det ansvar man onekligen har. I radio och TV får damsporten en förfärande liten del av uppmärksamheten. Under en undersökningsperiod i TV fick herrsporten 89 % och damsporten ungefär 3,3 % av de fem timmar man sände.

I en debattartikel i Norrbottens-Kuriren i år tar Lena Carlzon-Lundbäck, vår framstående längdåkerska, upp den här problematiken till diskussion. Hon påpekar där att damidrotten aldrig blir populär med den sneda syn på damidrott som de flesta journalister har. Hon tar längdåknningen som exempel och säger ungefär så här:

Det är helt naturligt att massmedia rapporterar mer om just de herrar som tagit medalj i stora sammanhang. Men när det skrivs spaltmetrar och rapporteras i oändlighet om de killar som har presterat sämre resultat än vi tjejer blir man besviken. Är det verkligen det som läsaren-tittaren vill ha?

För att ta rapporteringen från våra SM-tävlingar som ett exempel: En hel artikel om herr-ettan, -tvåan, -trean, -fyran, osv., och på de två sista raderna talas det om att damtävlingen vanns av . . . Likadant i TV. Ett helt reportage om herrarna, på slutet tio sekunder om damvinnaren och fem sekunder om tvåan. Är verkligen herrtävlingen så mycket intressantare än damtävlingen? frågar hon.

När det kommer upp någon som är lika bra som herrarna och som får nåd inför journalistögonen, kommer ofta den kvinnliga utövarens utseende in i

bilden. Vad i hela fridens dar har det med resultatet och prestationen att göra? När har herrarnas utseende föranlett spaltmetrar? Aldrig, vad jag vet.

Nej, säger hon, massmedia får faktiskt skärpa sin bevakning av damidrotten. Det finns säkert mycket fin damidrott att rapportera om i stället för t. ex. det spel om pengar som V-65 är.

Herr talman! Jag har med det här bara velat understryka hur viktigt jag tycker kulturutskottets markering är när det gäller fördelningen av pengar inom idrottsrörelsen.

Punkt 1

Mom. 1 (höjning av anslaget Stöd till idrotten)

I en förberedande votering biträddes reservation 1 av Georg Andersson m. fl. med 151 röster mot 18 för motion 1276 av Lars Werner m. fl. i motsvarande del. 145 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen avgavs 156 röster för utskottets hemställan och 156 röster för reservation 1 av Georg Andersson m. fl. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Kammaren beslöt med 156 röster att punkt 1 skulle återförvisas till utskottet. 156 röster avgavs för att momentet skulle avgöras omedelbart genom lottning. 1 ledamot avstod från att rösta.

Punkt 2

Mom. 1 och 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3 (turist- och rekreationsutredningens sammansättning)

Utskottets hemställan bifölls med 243 röster mot 69 för reservation 2 av Ingrid Diesen m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 4

Utskottets hemställan bifölls med 296 röster mot 16 för motion 544 av Gunnar Nilsson m. fl. i motsvarande del. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Punkt 3

Utskottets hemställan bifölls.

11 § Kammaren beslöt att förhandlingarna skulle fortsättas vid morgondagens sammanträde.

12 § Anf. 32 TALMANNEN:

Jag får meddela att på morgondagens föredragningslista uppföres bland två gånger bordlagda ärenden dels utrikesutskottets betänkanden 20–23 främst, dels försvarsutskottets betänkanden 20 och 21 närmast efter näringsutskottets betänkande 47.

13 § Anmäldes och bordlades

Propositionerna

1980/81:185 om proportionella val till statliga nämnder m. m.

1980/81:188 om utformningen av ett ekonomiskt stöd till flerbarnsfamiljer

1980/81:189 om godkännande av avtal mellan Sveriges regering och Norges regering om ekonomiskt samarbete, särskilt på industri- och energiområdena, m. m.

14 § Anmäldes och bordlades

Konstitutionsutskottets betänkande

1980/81:19 om stöd till dagspressen m. m. (prop. 1980/81:100 och 1980/81:137)

Socialutskottets betänkande

1980/81:27 om ändrat huvudmannaskap för Karolinska sjukhuset, m. m. (prop. 1980/81:95)

15 § Anmäldes och bordlades

Motionerna

1980/81:2165 av *Lilly Bergander m. fl.*1980/81:2166 av *Kurt Hugosson*1980/81:2167 av *Per Olof Håkansson*1980/81:2168 av *Bertil Jonasson och Kerstin Andersson i Hjärtum*1980/81:2169 av *Karl-Gustaf Mathsson och Roland Sundgren*1980/81:2170 av *Magnus Persson och Elvy Nilsson*1980/81:2171 av *Birger Rosqvist och Jan Bergqvist*1980/81:2172 av *Bengt Silfverstrand m. fl.*1980/81:2173 av *Sten Svensson och Göthe Knutson*1980/81:2174 av *Sten Svensson och Göthe Knutson*

med anledning av proposition 1980/81:119 om miljösäkrare sjötransporter

1980/81:2175 av *Jan Bergqvist m. fl.*

med anledning av proposition 1980/81:154 med förslag angående ändrade arbetsformer i högsta domstolen, m. m.

Tisdagen den
28 april 1981

Anmälan av interpellation

16 § Anmälan av interpellation

Anmälades och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 27 april

1980/81:135 av *Alexander Chrisopoulos* (vpk) till justitieministern om bevakningsverksamheten i privata företag:

Genom lagen om ordningsvakter (1980:578) kommer företag, som i dag har egna ordningsvaktstyrkor att tvingas avveckla dessa. Man kommer i stället att hänvisas till de s. k. bevakningsföretagens tjänster. Två ledande Göteborgsföretag har i en skrivelse till justitiedepartementet framställt ett förslag i avsikt att kringgå lagen om ordningsvakter. Man vill införa ett nytt begrepp som man kallar företagsvakt.

På grundval av de befogenheter som företagsvakterna skall ha enligt förslagen, avser företagen uppenbarligen parapolisiära ordningsstyrkor under företagets befäl. De skall kunna ingripa när brott begås i företaget eller ordningen på annat sätt störs. De skall för kortare tid kunna omhänderta personer och ha rätt att ingripa vid strejker om företaget anser säkerheten hotad i något avseende. Företagsvakterna skall vara utrustade med batong, handbojor och tårgaspistol.

I skrivelsen från SKF sägs också: "Från samhällets synpunkt kan underrättelse- och rapportskyldighet från vakternas sida ha intresse." Vilken karaktär underrättelseverksamheten avses få framgår ej. Båda företagen motiverar sina förslag med det stora antalet anställda och att en stor del av dem är invandrare samt att man ständigt har ett stort antal besökare vid företagen. Man poängterar också vikten av att företagen skall ha befälsrätt över företagsvakterna, vilket inte blir fallet om man engagerar bevakningsföretag.

Med hänvisning till det anförda vill jag ställa följande frågor till justitieministern:

1. Kommer regeringen att vidta åtgärder för att upprättande av parapolisiära bevakningsstyrkor i företagen skall bli möjlig?
2. Är upprättande av sådana bevakningsstyrkor förenlig med samhällets kontroll över rättsväsendet?
3. Är upprättande av sådana bevakningsstyrkor förenlig med strävandena till demokratisering av arbetslivet?
4. Är det enligt regeringens uppfattning ett samhällsintresse att underrättelseverksamhet bedrivs på företagen?

17 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 28 april

1980/81:389 av *Nils-Olof Grönhagen* (s) till industriministern om upphandlingen av isbrytarunderhåll:

Vid riksdagens behandling i juni månad 1980 av propositionen om varvsindustrin behandlades även Lunde Varv AB i Ädalsdistriktet. Riksdagens beslut gick ut på att ett visst isbrytarunderhåll skulle förläggas till Lunde Varv.

Enligt uppgift har försvarets materielverk vid upphandling av isbrytarunderhållet icke beaktat riksdagens beslut.

Jag vill fråga industriministern om han avser att rätta till det misstag som begåtts.

1980/81:390 av *Sven Henricsson* (vpk) till arbetsmarknadsministern om fortsatt drift vid AB Eisers enhet i Sollefteå:

Av kommunerna i Västernorrland är Sollefteå enligt länsarbetsnämnden hårdast drabbad då det gäller sysselsättningen. Nu har AB Eiser för avsikt att lägga ner sin tekovertksamhet i Sollefteå, varvid över 70 kvinnor blir utan arbete den 1 juli 1981. Skulle detta ske har kommunen inom loppet av två år förlorat nära en tredjedel av sina industriarbetstillfällen. Man kan tala om en katastrofal utveckling i denna inlandskommun med betydande negativa sociala följder.

Jag vill mot denna bakgrund ställa följande fråga till arbetsmarknadsministern:

Kommer regeringen att, med hänsyn till de akuta svårigheterna i Sollefteå, medverka till fortsatt drift vid Eisers enhet i Sollefteå?

18 § Kammarén åtskildes kl. 17.21.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

/Solveig Gemert

Nr 125

Tisdagen den
28 april 1981

*Meddelande om
frågor*